

glas

Slovenske kulturne akcije

LETO XXII, 1

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

Januar 1975

za naš čas

slovenska kulturna akcija -

v novo desetletje

I

Tudi kdor vzame Betlehem kot mit, kot pravljico, mora priznati njegovo edinstveno očarljivost: kakšna ljubezniva razpetost med ponižno zemeljskostjo in med kozmičnim veličastjem, od pastirjev do angelov, v gloriiji jutrovske noči!

Znotraj tega pesniškega okvira, ki je navdihnil krščanski domišljiji jaslice, ostaja strahotni realizem samega hleva. Ki ni hlev iz plastike z idilično planinsko streho, z ležiščem iz zlikanih slamic, s skrito električno žarnico, ki obliva notranjščino s sanjsko barvasto svetlobo. To je čisto resničen palestinski hlev, s katerim je hotel božji dojenček uresničiti pred tridesetimi leti blagor, ki ga je pozneje sporočil v govoru na gori: „Blagor ubogim!“

Tako betlehemska rojstva kakor ta evanđeljski blagor ostajata za svet kot izziv. Za katerikoli svet ne glede na njegovo civilizacijsko stopnjo, posebno izzivalen pa za dobo, ki se sama ne brez samovšečnosti imenuje potrošniška. Saj je mit Potrošnje na samem antipodu blagra ubogih.

II

Še en obhod našega planeta okrog sonca: še en korak proti srhljivi meji drugega tisočletja: še eno novo leto.

Za njim še enkrat vrtnec papirja, popisanega z več ali manj standardnimi voščili: posebno za tisto zdravje, ki ga je tako strašno malo, v tej dobi infarkta in raka. Za nekaj dni se ukrade v pisemski slog nekakšen pravljčni odteneček: skoraj izgubljena vera v neki možni raj na zemlji.

In vendar prav vsi vemo, kako se človeštvo bliža temu raju, med eno in drugo bližnjico ali daljnovzhodno krizo, med

SVET je prestopil prag zadnjega četrtsotletja atomskega in vesoljskega veka. Slovenska kulturna akcija je v svojih analih zagrnila zaveso čez dvajsetletnico svojega življenja, dela in delovanja. Kar je bilo, je zdaj le kronika. Zanimiva, morala prepričljiva, vesela, domotožna, v svet zagledana, vase obrnjena, tako ali drugače – kronika.

OB vstopu v novo desetletje je prav, da Akcija za trenutek postoji, prešteje svoje vrste, premeri svoje energije v teh časih energetske svetovne krize, kritično, brez pridržkov prerešeta, kje je, kaj hoče, kam se namerja, in se nazadnje vpraša: zares ubira korak s časom; je njen zagon še zmeraj stvariteljsko sproščen, njena volja po kreativnosti zanesljivo trdna; njeni ustvarjalci zavestno prislušni sodobju človečanske in slovenske kulture (zdomske posebej!) ob bližanju k srečanju s tistim novim letom, ko bo stari, osiveli gregorijanski koledar zapisal – 2000...?

21. LETO Slovenske kulturne akcije je primeren trenutek, da ustanova ubere jasno določeno, časom, svetovnemu in slovenskemu nadihu zares primerno, njej sami in njeni zmogljivosti pa najprikladnejšo delovno in organizacijsko možno smer. Upravičeno upamo, da bo letošnja redna dveletna skupščina, ki naj je po pravilih sklicana za april ali maj, gornja vprašanja skušala motriti, se potrudila najti odgovore, rešitve, če se da. Dozdanje delo in storilnost sta v mnogočem le prevečkrat izkazala, da način dela in združevanja, kot je bil Akciji zastavljen ob njenem rojstvu 1954, leta 1975 ne odgovarja več. Mnogokaj se je spremenilo, mnogo predruščilo: ne v mišljenju, tudi ne v hotenju, pač pa v izbiranju vodil in načinov, v primernosti načrtovanj, v pravni pogodjenosti trenutka, v katerem je slovenska zdomska kulturna dejavnost tu in zdaj. Dvajset let je le dvajset let: takratni trideset, štiridesetletniki v Akciji, so danes ob srečanju z Abrahamom in že mimo, nekateri že s sedmimi križi in več... Ima Akcija odbrane nove ustvarjalne moči, ki bodo zares kreativno vredne in ki morda že stopajo na mesta njenih ustanovnikov?

KULTURNO življenje v zdomstvu izkazuje, da slovenska kulturna ustvarjalnost v čezkontinentalnem svetu usiha. Morda bo ta zatrditev koga vrgla. Nič ne de. Danes se opiraj na dejstva, ne na rodoljubna zatrdila in fraze! Če kulturna ustvarjalnost med zdomci usiha, to pač ni kataklizma. Je naraven pojav, s katerim smo morali ustanovniki SKA ob njenem rojstvu računati. Talentov ne moreš ustvariti, znanstvenikov ne oživiti, umetnikov ne roditi po sami volji, muzikantov in komedijantov ne priklicati na podj in oder s pavilionsko magijo, likovnikov ne iznajti, najmanj, da komurkoli potisneš v roko kredo, čopič, rezilo in dleto. Z drugo besedo: ustvarjalnega naraščaja, resnično znanstvenega in zavestno umetniškega – ni. (Če je, bi bilo prav, da mi oporečniki gornjo trditev spodneso in zapišejo število tistih sinov in hčera slovenskih podrugovjnih zdomcev, ki danes iz poklice ne uje študirajo na zares priznanih akademijah za glasbeno, gledališko, likovno in druge umetnosti; pa število tistih, ki se poklicno strokovno z resničnim talentom zaglabljajo vsak v svojo stroko po znanstvenih zavodih.) Kar je kulturno ustvarjalnega – velja ločiti med priznanja vredno prosvetnovzgojno dejavnostjo in med visokim kulturnim ustvarjalnim delom! – je dejansko obviselo le še ne preostalih, bolj in bolj osivelih mornarjih na začarani barki našega zdomskega Odiseja. Na te se danes prvenstveno opira Slovenska kulturna akcija; ti so njen dejanski, človeški kapital; ti vir vse knjižne, leposlovne, likovne, glasbene, gledališke, znanstvene, modroslovne, bogoslovne kreativnosti. Ne zanikamo, da je tudi med sinovi in hčera zdomcev tu in tam najti talent, ki je ujel tajni klic svoje znanstvene in umetniške danosti in se mu poskuša odzvati – če so ga starši in okolje razumeli in mu odprli pot! – z zavestno profesionalnim študijem, ne priložnostnim pohajanjem po umetniških in znanstvenih akademijah. A te izjeme so redke, zares redke in za slovenski kulturni zdomski krog v večini primerov izgubljene, ker jih je v ranih začetkih posrkalo ameriško ali evropsko ali avstralsko okolje.

TUDI ne gre pri motrenju življenjskega in stvarno resničnega stanja, v katerem se je 1975. znašla Slovenska kulturna akcija, prezreti, da je slovenski kulturni Trst in v določeni meri tudi z goriškimi in koroškimi zamejstvom na krepko, posebno v zadnjih desetih letih uresničil mnogo, premnogo tega, kar si je bila Kulturna akcija ob rojstvu nastavila v svoj načrt. K vsemu: zamejstvo je v nepretrganem in živem stiku s kulturno pojavnostjo matične Slovenije, ki – četudi nadzirana in dirigirana po partiji – vsem ujamam in oblačnosti navkljub vedro in vredno ustvarja. Zamejstvo, posebno slovenski tržaški kulturni krog, je dalo v zadnjem desetletju slovenskemu

enim in drugim mračnim dik-
tatorskim udarom. Prav vsi
vemo, kako malo je človeku
mogoče. Kako nam večkrat
ni mogoča niti gola beseda.

Toda tudi v tem primeru, v
primeru popolne nemoči osta-
ja ena možnost: želja po do-
brem. In kakor je želja po
zlu energija, ki se jo z mrač-
no plodnostjo vpleta v igro
vesolja, tako tudi želja po do-
brem ne gre v izgubo: tudi
želja po dobrem je energija,
ki se izžareva preko človeka
in preko časa.

Zato si vsaj želimo dobro, če
ne moremo več kot to. Čim
več dobrega na svetu, ki ga
ima tako malo.

Tej naši zemlji, zmeraj manj-
ši sredi koordinat Pionirjev
in Sputnikov, da bi ji bilo
ohranjeno vsaj tisto nekaj
miru, kar ga še uživa.

Ljudem, da bi spoznali, da je
tudi za materialni napredek
nujno priznavanje pravic du-
ha.

Sonarodnjakom doma, v za-
mejstvu in zdomstvu, da bi
si utrdili vero v žlahtni smi-
sel zvestobe slovenski narod-
ni družini.

a l o j z r e b u l a,
božična in novoletna misel

(mladika, 10, 1974, trst)

11. januarja letos je umrl v
Ljubljani eden največjih in
najpomembnejših slovenskih
sodobnih kulturnih delavcev:
gledališki kritik in zgodovinar,
dramaturg, prevajalec, ured-
nik

akademik

profesor doktor

FRANCE KOBLAR

V Glasu se bomo življenja in
dela velikega Slovenca pose-
bej spomnili v februarju.

voščila

Slovenski verski mesečnik MISLI v Avstraliji, ki ga je bil
za slovenske zdomce na petem kontinentu ustanovil pok.
o. Bernard Ambrožič ofm, prijatelj in do smrti poverje-
nik Slovenske kulturne akcije, je zdaj v uredništvu o.
Bazilija ofm avgusta 1974 na strani 234 poročal o jubileju
naše ustanove. Pod zaglavljem Z vseh vetrov je zapisano:

SLOENSKA KULTURNA AKCIJA v Argentini obhaja
letos svojo dvajsetletnico obstoja. Začeli so jo begunci-
izobraženci v zavesti, da kljub tujini naše kulturno delo

kulturnemu in umetniškemu ustvarjanju določeno značajsko podobo, vreden zaklad,
ki zgovorno priča o živosti in neusahljivem zagonu slovenske kulturne kreativnosti
na pragu domovine – v svobodi.

VSE delo Slovenske kulturne akcije: umetniško, znanstveno, publicistično, organizacij-
sko in drugo je v zadnjih letih obviselo na nekaterih, redno ponavljajočih se imenih:
pa naj je to naša revialna ali gledališka prizadevnost, naj likovna ali glasbena
pojavnost, naj publicistična ali esejistična kritična tvornost, naj modroslovna ali pa
bogoslavna motrilnost. Če samo pomislimo, s kolikšnimi težavami (ne le z denarnimi,
ki niso najmanjše!), nerazumevanjem, le prevečkrat celo nasprotovanji, pa zraven
z osebnimi dejanskimi čezžrtvami je bilo zvezano uresničenje lanskega V. umetniškega
večera ob dvajsetletnem jubileju – v glasbenem, gledališkem, likovnem, revialnem
izkazu – se nehoti rodi vprašanje: je še vredno; še velja to ubijanje, ki niti nima
več pravnega odjeka pri slovenskem zdomskem potrošniku? Po frazi bi odgovorili,
da idealizem vse zmore in vse prenese. A pri motrenju stvarnega stanja in tehtanja
stvariteljskih sil odločajo dejstva. Velja dognati in sprejeti dejstva. Nekatera od
najbolj očitih so v gornjih navedkih.

TUDI sprejem naše kulturne storilnosti pri slovenskem protrošniškem zdomcu, naj mu
še tako pojemo in godemo slavo in hvalo, je mnogo manj kot le skromno zadovoljiv:
gospodarsko imenitnih in močnih, tudi milijonarsko nabitih zdomcev je več in več.
A večja je gospodarska moč, manj je razumevanja, ne le moralnega, gmotnega razu-
mevanja: za slovensko kulturno dejavnost v svobodi. Kje so vzroki, kdo je kriv, naj
študirajo naši družboslovci. (Glas in Meddobje bosta njihove izsledke pač z radostjo
in ročno natisnila!) Številke zadnjih let suho, a zgovorno pričajo, da so naše trditve
resnične. Zaznamki naročnikov in kupcev publicistike Kulturne akcije, obiskovalcev
na njenih likovnih razstavah, gledalcev na njenih gledaliških predstavah, dušeče po-
razna praznina pri njenih kulturnih večerih – vse zanesljivo govori o usihanju zavze-
tosti zdomca za duhovna dobra in o bolj in bolj divji dirki za potrošnimi slastmi.

S TEM in še z mnogočem se bosta morala vodstvo in vsa članska srenja v Slovenski
kulturni akciji skorajda sprijazniti. Ta in druga dejstva preštudirati. Vprašanjem
iskati odgovor. Problemom rešitve. Načrtovanju dela pa sodobnejši in stvarnejši, le
v mejah zmogljivosti odgovarjajoč izraz in podoba. Široki zamahi, slavnostno impro-
vizirane fanfarske govorance, pisanja in zagotavljanja o stvareh in dejavnosti, ki so
le v mrtvi črki, v živi izraznosti pa ne – ne bo ne reševalo ne rešilo dejavnosti Kulturne
akcije. Reševala in rešila jo bo samo iskrena osebna kritičnost, dosledni zaznatki,
ugotovljena dejstva, času in razmeram in okolju primerna organizacijska in ustvar-
jalna načrtana oblikovitost, predvsem in čez vse drugo pa: resnična sposobnost njenih
rednih, ustvarjalnih članov, naj že vsakega v poklicnem snovanju in kreacijah, naj
na vodstvenih mestih, kjer naj bodo zares sposobni in smotno delavni. Zraven pa
osebna pripravljenost, razumevanje, svetovljanska razgledanost in zavestnost resnič-
ne stvarnosti, ki jo zdomci živimo.

MOŽNOSTI za delo je več kot veliko. Oblike in načini organizacijskega in ustvarjal-
nega načrtovanja se ponujajo; le videti jih je treba, seči po njih brez strahu in
oklevanja. Ustvarjalcev, četudi ne več mladeniških kit in krvi kot 1954, pač pa še
zmeraj mladeniške zagnanosti in ilhte je tudi še nekaj deset. Če bo znala Slovenska
kulturna akcija, ne da bi se ogledovala na osebna stremjenja in hvalisanja, pa ozka
lokalna, le prevečkrat skoraj že strankarska zrenja, ubrati pravo, dobro, zdravo pot
v tem prelomnem letu 1975, nihče naj ne dvomi, da ji je odmerjenih še deset in
več let življenja. Kljub s potrošništvom zastrupljenim zrakom, bomo za svoje delo
še vedno našli odjemalce in zagovornike in prijatelje. A delo mora biti zares kvalitetno,
ker le kvaliteta je danes zmagovalca v areni potrošniške plaže. Čez vse pa: računajmo
samo s tem, kar dejansko zares zmoremo; ne plavajmo po umišljenih svetovih, ki
so zunaj vsakršne kulturne stvarnosti: to velja takisto za slovensko kulturno skup-
nost v Argentini, posebej v Buenos Airesu, kot za stik in delovni odnos Slovenske
kulturne akcije z njenimi rednimi ustvarjalci v čezkontinentalnem zdomskem svetu.

TE MISLI so zapisane kot plod iskrenih spoznanj in gledanj na našo zdomsko kulturno
pojavnost, posebej na življenje in zmogljivost Slovenske kulturne akcije. Vsakršno
osebno jarkarstvo je treba odmisлити. Edino vodilo pisanju je hotenje po zdravju in
novem, boljšem, plodnejšem življenju v ustanovi, ki nam je vsem pri srcu in ki ji
več kot veliko dolgujemo vsi – njeni ustvarjalci in prijatelji.

n i k o l a j j e l o č n i k

vodja gledališkega in glasbenega odseka in ustanovni član
Slovenske kulturne akcije

ne sme spati. Priklicala je v življenje pet odsekov: filo-
zofskega, leposlovnega, glasbenega, likovno-umetnostnega
in gledališkega. Poleg svojega rednega glasila Glas SKA
je izdala v teh dveh desetletjih lepo število monumental-
nih knjig, ki so slovenskim izseljencem po svetu zares lahko
v ponos.

Ustanovi želimo tudi avstralski Slovenci, da bi šla
korajžno v tretje desetletje in nam ustvarila še
mnogo lepega.

r a z s t a v a

ZA SPOZNANJE zdomstva, pa tudi kot prikaz bitnosti in ustvarjalnosti Akcije v tem po ustaljenih pravilih urejenem zdomskem svetu, so koristni med drugimi dokazi in dokumenti tudi pojavi zdomske likovne ustvarjalnosti – podobe, keramike, skulpture, vitrali. V njih je mogoče odkriti tisto osnovno domovinsko čustvo, ki je v resnici pravzaprav zametek našega stanja, obenem pa zavestno duhovno zbliževanje z močmi tega sveta.

Razstava, ki jo je pripravila Akcija za dvajsetletnico svojega obstoja, je bila lepa manifestacija slovenskega prikazovalnega duha v teh deželah. Umetniki, ki so sodelovali s svojimi starejšimi ali novejšimi deli, so bili tile: France Gorše, Bara Remec, pok. Viktor Sulčič, Milan Volovšek; pa nekdanji gojenci umetniške šole Kulturne akcije: Margareta Žirovnik, Ivan Bukovec, Andrej Makek, Jure Vombergar in še kdo od mlajših. Pri večini teh likovnikov gre za upodabljanje zdomskih človeških figur; samo Viktor Sulčič je risal, kot je vidno iz dveh ohranjenih akvarelov, ultramarinsko morje, ki bije ob sive pečine južnih skalnih bregov; Vombergar se je posvetil snovanju in izdelavi vitralov – vitrali v adrogejski kapeli, železobetonski in prosojni akrilki, vitral po slovenskih narodnih motivih ter po motivih indijanskih vezenin iz Tiahuanaca, načrti in variante za vitrale, belo steklo in kosi prosojnega akrilika v cerkvi Marije Kraljice v Slovenski vasi pri Buenos Airesu in tako naprej... Ted Kramolc pa je iz kanadskega zdomstva poslal fotografske posnetke olj in akvarelov jezerskih pokrajin: prostrani pašniki, brezmejna polja zrele in zlate pšenice, velika lovišča, gole vzpetine in pečine... tu so pristopi k našim naselbinam na zahodu, v Buffalo, Cleveland, Winnebag.

V večini razstavljenih del je bilo simbolično ali konkretno prikazano zdomstvo s svojimi vprašanji in odgovori, s svojimi spomini, materialnostmi in duhovnostmi. Navajam le nekaj opisov razstavljenih del: slika št. 5 predstavlja stoječo figuro, katere glava ima hruškasto obliko, nos je enak nalomljenemu trikotniku, usta pa so odprta, kot da bi govorila: „Največja nesreča je, kadar se teorija postavi pred dejanja“ (Leonardo da Vinci). Na drugi sliki (št. 12) je pravtako motiv zdomske figure, za katero se zdi, da odgovarja prejšnji, obešeni nasproti nje: „A, tistile bi rad strahoval ljudi. Razsekali te bom na koščke, veliko telo, majhen duh.“ Je na teh podobah odsev naših preprirov v umetnosti?

Dva tuša Franceta Goršeta izražata abstraktne težnje – raztrgana duša sveta se zvija in prelamlja v stiski časa – vendar so njegove abstrakcije samo izraz močno doživetih vitalnih podstatnih zasnov. Na drugi sliki (platno) je upodobljen kozorog z odprtim gobcem, ki je padel v prepad; nad njim je neka druga žival, ki je pravkar gibčno preskočila skalovje in teče zdaj v smeri proti razpenjenemu morju. Na robu slike je označena letnica: 1969. Slika je dovolj dobro ohranjena. Četrto razstavljeno delo istega umetnika (pastel) kaže romarje, ki se v ritmični razporeditvi dvigajo na goro (naš cilj?). Skupina postav stopa druga za drugo v nekakem nadnaravnem vzdušju. Na tej veliki, nekoliko protislovni upodobitvi – oblika in izraz se menjavata v silovita nasprotja – je mogoče videti vrsto naših figur: najprej gre nekaj rustikalnih postav, za njimi kakih sedem križev noseča oseba, pol filozofa in pol teologa, nato druga postava, ki združuje eno tretjino literarnega zgodovinarja Tida, polovico esejista Krmača in košček umetnostnega zgodovinarja Rada; za njimi je videti nekega gospoda v črnem, nato pesnika Fronca, pripovednika Buja in še polovico neke čokate osebe, ki naj bi bila politična... za tem pa dolga procesija naših ljudi, zdomskih postav kot takrat na Ljubelju – kmetje, učitelji, delavci, vojaki, politični in prosvetni aktivisti. Pač pa na

tisti romarski upodobitvi ni trgovcev in tistih, ki so odpadli: ni kulturnika Teža, politika Blaža in drugih.

Umetnik ustvarja z razumom in s čustvom, v svojih delih izraža in prikazuje dve možni vrsti lepote: notranjo, bistveno in skrivnostno, ter zunanjo, oblikovno in jasno lepoto. To je vidno tudi pri portretu. Na razstavi je izbrana zdomska publika, tista, ki edina hodi na take prireditve, z velikim zanimanjem opazuje vrsto portretov, oziroma portretirancev, na katerih je bilo videti sledove bolj ali manj intenzivnega zdomstva, njegove telesnosti in duhovnosti, zakoreninjenosti v preteklost ali postavljenosti v sedanjost. Zanimiv je bil obraz Indijanca, ki ga je Bara Remec videla v Tilcari, poustvarila v akvarelu in mu dala naslov „Površina kamna z indijanskim zapisom“. Oči zarzre v ameriško samoto so govorile: „O, človek, živi v tem svetu, čeprav nisi od tega (ameriškega) sveta.“

Z Milanom Volovškom smo se takoj vrnili v mistiko zdomskega obraza, skrivnostnega, živečega v svojem svetu. Ob teh podobah bi človek dejal z Balzacom, o katerem priča Baudelaire, da je pred sliko žalostne zimske pokrajine z revnimi bajtami in kmeti vzdiknil: „Kako lepo! Toda kaj neki delajo v tej bajti? Kaj mislijo? Kakšne skrbi jih tarejo? So imeli dobro žetev?“

Iz skupine portretov, ki so jih razstavili slikarji zdomske umetnosti, moram navesti upodobitev gospoda Špika: od sonca ožgana plešasta glava, debel nos, oči pa nenavadno živahne; v njih žari ustvarjalni nemir, ki je še vedno zmogel presenetiti razredčeno zdomsko publiko. Ta slika je med redkimi, ki niso bile prodane, in pravtako tudi ne slika nekega profesorja s črnim klobukom jajčasto ovalne vsebine. Ta portretiranec je baje na onem svetu dal mariborskim gimnazijkam šolsko nalogo „Dekle postajam“, kar so njegovi tovariši izkoristili in dosegli odstranitev imenovanega šolnika, vendar se je stvar politično zapletla in križ čez afero je napravil šele njihov voditelj, ki je tudi dovolil, da je portretiranec (incognito) med nami.

Ko je pristen zdomec vse to gledal in premišljal, pa je gotovo videl v sebi druge podobe iz našega sveta: nepregledna množica na vetrinjskem polju – mladi obrazi, znani dolenski fantje, prijatelji, polni notranje stiske in obenem upanja, ki se je hranilo iz cvetoče pomladi. In druga podoba: obsežna grafika begunskih taborišč med zelenimi griči pod Apenini in ob sinjem Jadranu. Nato se zvrstijo globoke marine, ekspresije in abstrakcije na novem kontinentu. Portreti blede in se umikajo drugam. Zdomstvo je pravzaprav široka figurarna kompozicija, ki bi jo morda lahko vzporedil z odisejado ali pa tudi s tisto donkihotsko podobo voza, na katerem so bile naložene najbolj različne in čudne osebe, kar si jih je mogoče zamisliti. Mule je poganjal star voznik v demonski podobi; naglo se bližajoči voz je bil odprt in prvo, kar je na njem zagledal Don Kihot, je bil vitez, oborožen z mečem, brez šlema, na glavi je imel širokokrajen klobuk okrašen s pisanim perjem. Poleg njega so bili vojaki, hlapi in kmetje; med vsemi je stal angel, ob njem pa Smrt v človeški podobi in pri njenih nogah bog, ki mu pravijo Kupido – z lokom, tulom in puščicami, a brez zaveze na obeh. Don Kihot, ki je v prvem hipu osupnil, takoj nato pa spoznal priložnost za novo avanturo, je z močnim in grozečim glasom ustavil voz in zaklical: „Voznik ali vrag ali kdor siže, povej, kam greš in kdo so ti, ki jih pelješ na koleslju, ki je bolj podoben Haronovi barki kot pa čemu drugemu!“ In če so bili na tistem donkihotskem vozu samo potujoči igralci in komedijanti, ki so se peljali iz enega kraja v drugega, ne da bi se preoblekli in sneli krinke z obrazov, so na našem zdomskem vozu resnične figure, podobe iz življenja; pokrajine so pristne, svet doživet in čustvo globoko prizadeto.

Ker nam kljub ponovnim prošnjam vodstvo Likovnega odseka, ki je imelo na skrbi sklepni del V. umetniškega večera ob 20-letnici Slovenske kulturne akcije, ni oskrbelo naprošenega poročila o prireditvi, pa tudi ne poslalo fotografij z likovne razstave, priobčimo v ponatisu o tem večeru z obžalovanjem samo seznan razstavljenih podob in risb, kot ga je v poročilu o razstavi objavil tednik Svobodna Slovenija 2. januarja 1975. Literarno fantazijski zapis pesnika Franceta Papeža na prejšnji strani je le sklepni del leposlovnega triptiha o V. umetniškem večeru (prvi „Koncert“ je natisnjen v 9-10 številki Glasa, drugi „Hrepenenje“ pa v 11-12 številki). Bodi omenjeno tudi, da likovni odsek ni poskrbel za natis kataloga razstave, kar je vsaj dokumentarna škoda. — GLAS

Iz Svobodne Slovenije 2. januarja 1975:

„... od mlajše generacije, rojene v Argentini, je razstavila dr. Marija Šušteršič olje Motiv iz Pampe. ... SKA (se) s to razstavo oddoljuje spomenu svojega dolgoletnega tajnika, vodje likovnega odseka in glavnega pobudnika umetniške šole, umetnostnega zgodovinarja Marijana Marolta, čigar portret v olju, delo akad. slikarice Bare Remec, je bil postavljen na častnem mestu.

Na drugi strani središča pa sta bila razstavljena dva akvarela pokojnega predvojnega slovenskega slikarja v Argentini arh. Viktorja Sulčiča, prijatelja SKA...

Ostala razstavljena dela, preprosto, pa okusno opremljena, so bila razvrščena po skupinah posameznih umetnikov. Akvareli arh. Sulčiča zastopajo predvojno generacijo današnjih osemdesetletnikov. Kipar F. Gorše, sedanji 75-letnik spada v prvo emigracijsko generacijo in je poslal tri tuše (1974) z abstrakcijami, ki pa so le izraz močne podstatne zasnove, ter en pastel z Goršetu priljubljeno temo romarjev na goro.

Bara Remec je razstavila dva akvarela z motivi iz Tilcare na argentinskem severu, akvarel Površina kamna z indijanskim zapisom, ter dva tuša z ekspresivnimi živalskimi motivi. Vseh pet razstavljenih del kaže zrelo, a zaradi tega nič manj iščočo umetniško osebnost.

Tri olja Milana Volovška... Obogaten konstruktivizem in globoke tonske nianse resnih barv so značilnosti Volovškovega dela.

Božidar Ted Kramolc je poslal iz Kanade barvne posnetke svojih zadnjih del – olj in akvarelov – v velikosti 11x16,5 centimetrov.

... Ivan Bukovec je prispeval štiri dela: „Drevesa“, japonski svinčnik; „Osnutek za križev pot za Slov. kapele“, osma postaja, tuš; ter dva tuša: „Rože“.

Arhitekt Jure Vombergar je razstavil 11 miniaturnih osnutkov in fotografij po teh osnutkih izdelanih vitralov...

Margareta Žirovnik je imela razstavljena sledeča dela...: Pensadora, (monokopia, 1972); Puerta del sol, 1972; Sinfonía rosa, 1972; Vitraux, 1972; Flores, 1972; Bariloche, 1972. Vse so monokopije...

Andrej Makek je dal dva pastela s pokrajinskimi motivi iz Bariloche...

d o s t a v e k

Kot kronisti zapišemo, da je bila likovna razstava prvotno zamišljena kot izraz dela in stvaritev likovnega odseka Slovenske kulturne akcije v zadnjem petletju, za sklepni del V. umetniškega večera: takšnim izkazom so umetniški večeri skozi vseh dvajset let namenjeni. Razstava, ki smo jo gledali, čeprav zanimiva, ni bila izraz teženja umetniških večerov. Pogrešili smo med razstavljenimi deli vsaj takšne produkte, kot so skulpture akad. kiparja Franceta Ahčina, ki je ustanovni in redni član SKA in soustanovitelj nekdanje umetniške šole ter njen profesor. Pa ne manj črteže in skice arhitektov Marjana Eileza in Božidarja Bajuka!

Razstava je bila v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu. Odprl jo je 21. decembra vodja likovnega odseka arh. Jure Vombergar, priložnostne besede je improviziral tudi predsednik dr. Tine Debeljak. Odprta je bila, razen na božični praznik do vključno 30. decembra 1974. Obisk je bil primeren.

iz slovenske kulturne akcije

- Jubilejno 20. leto svojega snovanja, ustvarjanja in življenja je Slovenska kulturna akcija sklenila z Razstavo zdomskih likovnikov na božični predvečer 21. decembra 1974 ob osmih zvečer v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Prireditelj je bila sklepni del V. umetniškega večera, katerega prvi je bil avgustov koncert Slovenskega pevskega zbora iz Mendoze, ki ga vodi prof. Božidar Bajuk, redni ustvarjalni član v glasbenem odseku; drugi pa predstava izvirnega gledališkega akta Hrepenenje, ki sta ga v Buenos Airesu in v Mendozi uprizorila Nataša Smersujeva in Nikolaj Jeločnik.

- V tisku sta prvi dve napovedani knjigi jubilejnega dveletnika naše založbe: Marijana Marolta življenjepisa slikarja Jožeta Petkovška (posmrtna objava rokopisa). Posebna vrednost knjige sta odlični študiji o slikarju in pa o umetnostnem zgodovinarju Maroltu, ki ju je napisal prav za to knjigo univ. prof. dr. Rajko Ložar. Druga knjiga, ki je tudi že v tisku, pa je pok. Franceta Kunstlja zbirka črtic in novel Butara, ki so jih po predvojnih Mladikah, Mentorju, Vigredi, Obisku pa Do-

mu in svetu (iz tega tudi medvojne) objavljene nabrali in v knjižno butaro povezali evropski prijatelji junija 1945 v teharskem taborišču pri Celju pobitega pisatelja duhovnika. — V stavnici je že tudi 3. zvezek 14. letnika revije Meddobje.

- Nova redna člana v gledališkem odseku sta vodja slovenskega gledališčenja v Mendozi režiser Rudi Hirschegger in arh. Božidar Bajuk, tudi iz Mendoze. Upravni odbor je sklep gledališkega odseka potrdil na svoji decembrski seji. Ne dvomimo, da bo naše gledališčenje z novima članoma veliko zadobilo in da bo slovenska Mendoza bolj in bolj tudi podružnica Kulturne akcije.
- Ker je bila objava naših novih publikacij napovedana kot „jubilejni dveletnik“, je odbor tudi „jubilejni dar“, ki je prvenstveno namenjen vsaj delnemu kritju visokih tiskarskih stroškov našega pisanja – knjige, Meddobje, Glas – podaljal do konca 1975. Na to pozarjamo vse prijatelje in podpornike Slovenske kulturne akcije. Kot do zdaj bomo tudi letos imena vseh darovalcev posebej objavili.

LEPOSLOVNA NAGRADA V SPOMIN DR. IGNACIJA LENČKA

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA, ki je z denarnim volilom brata pok. soustanovitelja prof. dr. IGNACIJA LENČKA razpisala LEPOSLOVNO NAGRADO za izvirno prozo, s p o r o č a, da je rok za oddajo rokopisov zaradi vedno večjih motenj na argentinski in mednarodnih poštah podaljšan do 31. avgusta letos. Vabimo vse pisce, ki se namerjajo natečaja udeležiti, da rokopise – po določitih, ki so objavljeni v razpisu nagrade v Glasu št. 11-12, 1974 – naslove samo na ime: LADISLAV LENČEK CM - Leposlovna nagrada - Slovenska kulturna akcija, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires Argentina, zaradi težav, ki jih imamo na buenosaireski carinarni, če so pošiljke na slovljene le na Slovensko kulturno akcijo, ki ni javno pravna združba. — Celoten razpis natečaja bomo znova objavili v februarjem Glasu.

Expo 74 Eslov

Razstavljeni prostor slovenske tiskarne EDITORIAL BARAGA na EXPOSLOV 74. V sredini spodnje police so vezani letniki Glasa, desno in na gornji polici pa Meddobje in knjige Kulturne akcije (Fotografija je delo fotografa Pfeiferja; gornji grb za razstavo pa je zarisal Stane Snaj.)

SLOVENSKA podjetnost je velikemu svetu izkazala zmogljivost slovenske pridnosti, sposobnosti in gospodarskih talentov od 26. oktobra do 3. novembra lani na veliki gospodarski razstavi EXPOSLOV 74 (Exposición Eslovena 1974 – Slovenska razstava 1974), ki jo je pobudila in priredila Slovenska kreditna zadruga S.L.O.G.A. s svojim poslovanjem in dušo vsega njenega dela g. Marjanom Lobodo, velikim prijateljem Slovenske kulturne akcije od njenih početnih dni. Razstave se je udeležilo 48 slovenskih podjetij v Argentini – vsa so plod dela in v upravičen ponos slovenskim zdomcem, ki so od 1947 do 1949 prihajali v Argentino, darežljivo in gostoljubno zemljo upanja in svobode z golo popolno culo tragičnih beguncev, brez drugega imetja kot svoje pridnosti, volje do življenja in vere v bodočnost. Premnoga podjetja, ki so razstavljalna, uživajo danes upravičen sloves, zavidljiv ugled v argentinskem industrijskem in gospodarskem svetu. Tudi to je pričevanje o slovenski prisotnosti po vseh kontinentih. V tem je razstava slovenskih gospodarskih podjetij lani v mestu San Justo pri Buenos Airesu tudi pomembno kulturno dejanje, vredno da ga zapišemo in slovenski čezkontinentalni svet nanj opozorimo.

Niso razstavljalna vsa povojna slovenska podjetja v Argentini, ki jih je danes že blizu 300, če ne več. A ta, ki so se razstave udeležila, so zgovoren dokaz, da se slovenski povojni zdomci dobro zaveda svojega poslanstva v svetu, tudi v svetu gospodarstva in industrijske širjave.

Med podjetji, ki so bila na razstavi navzoča s svojimi izdelki in produktivnostjo, je bila tudi tiskarna in založba EDITORIAL BARAGA, slovenska tiskovno združba, ki že dvajset let vredno tiska vse publikacije Slovenske kulturne akcije. Tiski naše ustanove so bili na razstavnem prostoru na vidnem mestu. Pozornost je vzbujala tudi diploma, ki jo je Editorial Baraga 1968 prejela od Medameriškega združenja za bibliotekologijo Franklin, kot priznanje za najbolj kvalitetno tiskano knjigo tega leta v Argentini, bibliofilsko izdajo pesniške zbirke Fernanda Demarie „Pampa Roja“, ki jo je izvirno ilustriral Pérez Celis.

EXPOSLOV 74 je v argentinskem gospodarskem svetu pobudila pozornosti vreden odmev: o njej so pisali največji argentinski dnevniki. Obisk argentinskih in slovenskih gledalcev je bil ves teden nad pričakovanja presenetljiv.

draga 1974

Že devetih so se slovenski izobraženci iz matične Slovenije, zdomstva in zamejstva zbrali 7. in 8. septembra k študijskim dnevom v Dragi pri Trstu, ki jih je začelo in jih vsako leto pripravi Društvo slovenskih izobražencev v Trstu. Lanski spored je obsegal naslednja predavanja in referate: **Slovenstvo in današnji čas** (akademik dr. Bratko Kreft iz Ljubljane); **Kaj mislite o manjšinski konferenci v Ohridu in Trstu** (dež. svetovalec dr. Drago Štoka, časnikar Bogo Samsa in prof. Samo Pahor); **Kaj se je spremenilo v katoliški Cerkvi po sinodi** (dr. Valentin Inzko iz Koroške); **Slovinci v Ameriki** (dr. Aleš Urbanc iz Kanade); **Slovinci v Zapadni Evropi** (dr. Janez Zdešar iz Münchna); **Kako sem se srečal s slovenstvom v svetu** (dr. Andrej Kobal iz ZDA). Nedeljsko mašo je udeležencem ob somaševanju vseh na zboru prisotnih duhovnikov opravil mariborski škof dr. Maksimilijan Derževnik, ki je v pridigi posebej omenjal A. Martina Slomška kot blesteč zgled ljubezni do naroda in narodove kulture.

Zborovanje se je začelo v soboto 7. septembra ob navzočnosti gostov iz Kanade, ZDA, Francije, Nemčije, matične Slovenije, posebno pa iz zamejske Tržaške, Goriške, Koroške, Slovenske Benečije in Kanalske doline. Vodil je

prireditel predsednik DSI prof. Jože Peterlin, ki je ugodoma poudaril troje: manjšinski konferenci v Ohridu in v Trstu sta potrdili narodnost kot veliko dobrino: nihče ne more mimo nje; ni nas 50 milijonov, majhen narod smo, zato ne smemo nikogar odpisati, naj živi še tako daleč od nas; Društvo slovenskih izobražencev opravlja svoje zgodovinsko poslanstvo, ko vsako leto razmotriva o vprašanjih slovenstva in ta vprašanja potem v Dragi ob skupni mizi, za katero sedijo vsi Slovenci, znova pretresa.

Zbor so pozdravile tudi tržaške deželne oblasti po svojih zastopnikih; med vidnimi predstavniki političnega življenja v Trstu je bil dr. Drago Štoka, deželni svetovalec. Prisotni so bili tudi zastopniki tiska in prosvetnih organizacij.

Prvi je predaval akademik dr. Bratko Kreft, ki pa je bolj kot o napovedanem predmetu govoril o Cankarju in slovenstvu, omenjajoč tudi premnoga mesta v slovenski zgodovini, ki jim je slovenski genij izklesal neuničljivo podobo. Nedeljska okrogla miza o manjšinskih konferencah je med drugimi važnimi ugotovitvami pribila tudi naslednje:

dr. Štoka: Manjšinska konferenca v Trstu je dala Slovencem priložnost, da svoje probleme iznesejo pred veliki svet.

prof. Samo Pahor: Ne zadostujejo samo manjšinske konference; potreben je tudi javen in demonstrativen protest v Rimu, kjer Slovencev sploh ne poznajo, proti zapostavljanju Slovencev v Italiji.

Debata je izzvenela v nekakšno resolucijo, naj se Slovenci pri reševanju svojih problemov nikjer ne podrede, kot se ne podredimo v besedi in pesmi.

Popoldanski referati so se začeli s predavanjem dr. Aleša Urbanca iz Kanade, ki je natančno prikazal življenje slovenskih zdomcev v Kanadi, njihovo podjetnost, vztrajnost, gospodarsko moč, pa tudi prizadevnost za ohranitev slovenskih narodnih, kulturnih in verskih vrednot. Zazelel je tudi, da bi slovensko zamejsko časopisje več poročalo o zdomcih.

O Slovencih v Zapadni Nemčiji je govoril dr. Janez Zdešar, direktor slovenskih dušnih pastirjev v nemški Zvezni republiki, kjer sam deluje. Računa, da je danes na Nemškem okrog 50 tisoč Slovencev, vseh Jugoslovancev pa 450.000! Slovenci nemški podjetniki cenijo kot dobre delavce in poštene ljudi. A so brez državljanskih pravic: plačujejo sicer verski davek, nemška Cerkev pa zanje ne skrbi; tudi svojih verskih društev nimajo; vse versko in narodno kulturno življenje zanje sloni na ramah posameznih idealnih slovenskih duhovnikov prostovoljcev, ki po Nemškem med Slovenci dušebrižijo. Izseljenstvo predstavlja hud narodnostni in še bolj etični problem sprčo raztrganosti družin, kar mnogokrat privede do razbitja zakona. Govornik je kritiziral tudi nemško socialno zakonodajo glede tujih delavcev, ki jih stalno odrivajo in nimajo nikjer pravice soodločanja. (Dr. Zdešar je bil za svoja pogumna izvajanja dva tedna kasneje strupeno glosiran v sobotni prilogi ljubljanskega Dela; o tem poročamo v postskriptumu.)

Za sklep je prof. Ivo Sosič prebral še referat profesorja v ZDA dr. Andreja Kobala o temi, kako se je srečaval s slovenstvom v svetu. Profesor si je v ZDA stekel visoke časti: je general ameriške vojske in univerzitetni profesor; pa je vendar poudaril, kako mu materina slovenščina nikjer ni bila v opreko na življenjski poti; pač pa ga je vselej dvigala.

DRAGA 1974 je znova poudarila svoj zgodovinski prispevek k utrjevanju slovenske misli, slovenskega narodnega načrtovanja in slovenskega snovanja za lepše in boljše dni Slovencev doma, v zamejstvu in po svetu. Bog daj tem študijskim dnevom in slovenskim srečanjem ob skupni mizi srečo še za novih deset let!

P. S. – Ljubljansko Delo mimo DRAGE 1974 ni moglo. Že zato ne, ker je bil med glavnimi govorniki na zboru akademik dr. Bratko Kreft. A namesto, da bi pozdravilo idejno pluralistično študijsko srečanje vseh treh vej slovenstva: matične, zamejske in zdomske, se je dnevnik shudoval ob

navzočnosti dr. Janeza Zdešarja na zborovanju v svoji izdaji 16. septembra 1974. Poročilo o Dragi je podpisal časnikar Bogo Samsa, ki je bil med referenti okrogle mize o manjšinskem vprašanju v nedeljo 8. septembra in je lahko od blizu okušal resničnost slovenskega demokratičnega zrenja v svobodi; pa si je kljub vsemu drznil zatrditi, da „diskusija žal ni bila na višini tematike in je prepogosto zdrknila na raven političnega pamfleta, kar je pač značilnost letošnje Drage, na kateri ni bilo vedno dobronamerno ali vsaj na znosni strokovni ravni“. (Kje diskusija ni bila na višini tematike in kaj ni bilo dobronamerno in na znosni strokovni ravni zborovanja – pri katerem je pisec teh zatrdil osebno sodeloval! – Bogo Samsa prav pobožno zamolči; verjetno po preizkušenem partijskem diktatu: laži, kjer le moreš, nekaj bo že ostalo...) Še zanimivejša pa je tale ljubljanska ugotovitev: „... na nedeljskem popoldanskem delu, ki je bil posvečen slovenskim zdomcem, (je) govoril dr. Janez Zdešar“, o katerem pravi bralec Tone Petercel iz Ljubljane v pismu uredništvu Dela, da je „pred časom v Delu bral kaj negativno oceno tega človeka“, in sprašuje urednika, „kako je zdaj s tem“. V sobotni prilogi 21. septembra 1974 je Delo pod zapisom „Deveti dnevi v Dragi“ Petercelu (njegovo vprašalno pismo je natisnjeno) o dr. Zdešarju odgovorilo:

„Pripis uredništva: Prav ugotavljate. Delo je 20. junija letos v komentarju Jožeta Širelja „V soju čudne luči“ napisalo svoje mnenje o pojavnosti in dejavnosti dr. Zdešarja. Napisali smo med drugim: „Dr. Zdešar je politični emigrant, emigrant zaradi belogardističnega prepričanja in prakse. Dr. Zdešar je tudi eden glavnih, če ne glavni uravnavalec potov v Celovcu izhajajoče emigracijske periodične publikacije Naša luč. Že bežno prebiranje te publikacije pa kaže, da je luč, ki prihaja s strani Naše luči, vse prej kot pastoralno zazrta v duhovno prenovno katoličanstvo v koncilskem duhu. Nasprotno, poglobljena skrb gospoda Zdešarja & Co. je razpihovanje plamena glavne vojne, anti-komunizma, pri čemer imajo za glavno tarčo sodobno Jugoslavijo in kajpak Slovenijo kot socialistično samoupravno skupnost.“

Tako smo torej pisali pred meseci in takšnega mnenja smo tudi danes.“

Dr. Janezu Zdešarju in Naši luči, ki je brez laskanja najboljše in najbolj sodobno urejevana versko kulturna slovenska revija v svobodnem svetu, iz srca želimo še veliko, veliko let: življenja in izhajanja – v dobro slovenske svobednosti duha in mnenj, – kar v „socialistični samoupravni skupnosti“ Republike Slovenije očitno pogrešamo! – pa tudi v korist obveščanja velikega sveta, slovenskih zdomskih in zamejskih src o dejanski „socialistični stvarnosti“ pod Triglavom!

mt

slovenska kulturna akcija za svojo 20. obletnico

**prosi vse svoje prijatelje –
da ji ob njenem življenjskem prazniku naklonijo svoj
jubilejni dar**

darovali so:

Drago Marjan Šijanec, 1000 pesov; duhovnik N. N., Argentina, 5000 pesov; g. N. N., Argentina, 3000 pesov; Peter Markež, Kanada, 20 dolarjev; duhovnik Boris Koman, Argentina, 300 pesov; duhovnik N. N., Evropa, 100 dolarjev; Viktor Tominec, ZDA, 20 dolarjev; Renata Sušnik, Argentina, 100 pesov; Štefka Mikuž, Argentina, 400 pesov; duhovnik Jože Ferkulj, ZDA, 100 dolarjev; prof. Lojze Ambrožič, Kanada, 50 dolarjev; akad. kipar. France Gorše, Koroška, 4000 šilingov; akad. slikarka Bára Remec, Argentina, 600 pesov; prof. Alfonz Čuk, ZDA, 50 dolarjev; dr. Milan Kopušar, ZDA, 50 dolarjev; pisatelj Franc Jeza, Trst, 150 pesov; Emil Žagar, Francija, 20 dolarjev; Hranilnica slovenskih župnij v Torontu, Kanada, 100 dolarjev; dr. Rajko Ložar, ZDA, 20 dolarjev; g. N. N., Chicago, ZDA, 28 dolarjev; ing. Stojan Kertelj, ZDA, 10 dolarjev; župnik Vinko Zaletel, Koroška, 10 dolarjev; Janko Bradač, Argentina, 100 pesov; lic. Franci Markež, Argentina, 200 pesov; g. N. N., Argentina, 1500 pesov; dr. Ljubo Sirc, Anglija, 13 dolarjev

Vse darove, ki jim pristavite, da so namenjeni 20-letnici Slovenske kulturne akcije, oddajte, prosimo, osebno v pisarni Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu; po pošti pa jih naslavlajte – samo s čekom! – le na ime našega blagajnika: Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

No volverán –

con la decisión de furor y fuego de la libertad
dejaron su viejo mundo
y empezaron a explorar las arenas,
ciudades y campos, largos caminos
en estas tierras americanas.

Ellos

vencieron las viejas escenas de la muerte,
trasfigurados
en su condición de emigrantes,
pero el tormento quedó
bajo el corazón de los viajeros,
pues el tiempo no es destructor sino preservador.

Ahora todo está determinado

como en un buen poema:

ellos encontraron un nuevo sentido de vida,
no sienten más nostalgia de los primeros años –
ahora calculan y aceptan el dictamen del tiempo,
de día trabajan, escriben y esperan,
de noche piensan y observan.

Alto es el cielo de verano

en su soledad sonora.

Por los caminos están las piedras llenas de dioses
y no es posible encararlos sino con la firmeza,
no huyendo del pasado,
no olvidar la tradición.

La historia puede ser esclavitud,

pero puede ser también liberación –

ellos dejaron su viejo mundo

por un exilio constructivo

y así el amor hacia un país

empieza como apego a nuestra área de acción.

Ellos están de viaje

mientras las circunstancias cambien,

y ésta es una nota de su condición,

de nuestra condición

por la que dejamos la patria

y todo lo que podemos dar es un símbolo

perfeccionado por el tiempo y estas tierras.

Pesem bo natisnjena v španskem izvirniku v 3. zvezku XIV. letnika revije Meddobje.

slovenil NIKOLAJ JELOČNIK

Ne bo jih več –

v srdcu in v ognju svobode vzpaljeni
zapustili so stari svet
in se zagnali razkrivat pečine,
mesta, planjave, brezkrayne poti
po teh ameriških zemljah.

Kajti

zmagoviti zavrgli so stara odrišča smrti,
spremenjeni zdaj

v svojih vlogah zdomcev;

res, rana še tli

v srcu teh potnikov skrita,

saj čas ne uničuje, čas le ohranja.

Zdaj je dognano vse

kot v prijetni pesmi:

našli so življenju nov smisel,

že ne skeli več prvih let domotožje –

tehtajoč zdaj sprejemajo časa ukaz,

podnevi pri delu, s peresom, pričakujoči;

ponoči motré in mislijo budni.

Kako visok je ta nébes poletni

v odzvočni samotnosti svoji!

Po poteh posuto je kamenje z liki bogov,

ne zmoreš ga, kdor nisi silak,

kdor pred nekdanjim bežiš,

kdor izročila tajiš.

Zgodovina pa: lahko ti je v sužnost,

kot ti lahko je v v svobodnost –

zamenjali so svoj stari svet

za plodno izgnanstvo;

tako se ljubezen do te zemlje zdaj

spočenja voljno kot naklon v naš delovni krog.

Na poti so,

dokler se vetrovi ne premené,

prav to pa je svojskost njihove nravi,

naše nravi,

zavoljo nje smo zapustili dom

in vse, kar zmora naš trud, je znamenje,

dognano vse bolj po času in teh zemljah.

mohorjevke 1975

Pred več kot sto leti po Slomšku ustanovljena Bratovščina sv. Mohorja za izdajanje lepega in koristnega branja milim rojakom ima danes kar tri založniška podjetja: eno v matični Sloveniji (Celje), dve pa v zamejstvu (Gorica in Celovec). Vse tri Mohorjeve družbe so za letos dale rojakom tale knjižni dar:

CELJSKA MOHORJEVA

Koledar, ki je v spomin pok. akad. slikarja in Prešernovega nagrajenca Staneta Kregarja obogaten z barvnimi posnetki mojstrovih vitraž. Knjiga obsega poleg koledarskega dela tudi vrsto zapisov, priložnostnihotic in nekaj beletrističnih utrinkov.

Anton Trstenjak, Človek in sreča (poljudno napisana knjiga o človekovem iskanju in težnji za srečo, v slogu, ki je pisatelju lasten: svež in vsem razumljiv z vzornim jezikom)

Mira Ceti, Štefan Dečanski (zgodovinska povest, ki predstavlja letošnje Večernice)

Janez Jurca, Iz prve vojne (spomini preprostega vojaka)

Jon Svensson, Zgodbe o Noniju (ponatis slovite mladinske knjige iz predvojnih let; tudi tokrat v prevodu pok. Jože Lovrenčiča)

GORIŠKA MOHORJEVA

Koledar (z običajno koledarsko in drugo pestro vsebino)

Marjan Klanduš, Na obalah morja (povest iz življenja primoreškega dekleta)

Dr. Andrej Kobal, Svetovni popotnik, 1. del (življenjska doživetja)

Dr. Jenko SDB, Knjiga o družinski sreči

CELOVŠKA MOHORJEVA

Koledar s koledarskim delom in pestre vsebine

Zadnji dnevi Jeruzalema (2. del ponatisa romana)

Mirko Kunčič, Najlepša je mladost (mladinska knjiga)

M. Lavoslava Turk, Pesem šolske sestre

Lev Detela, Marijin mojster (povest v slogu legende, je izšla kot Večernice; odlomek je v 12. letniku objavilo tudi Meddobje)

Tem rednim knjigam pa velja pridružiti še nekatere druge, ki so izšle lani pri omenjenih založbah. Tako pri Celjski Mohorjevi knjiga Meje spoznanja, ki je nekakšna anketa, saj je dejansko zbirka različnih misli, ki odgovarjajo na

knjižna bera

skupno temo Mejá spoznanja. Uredil je knjigo dr. Anton Trstenjak in ji napisal tudi predgovor. Kot avtorji pa sodelujejo vsak s svojega področja Janez Janžekovič, Franc Jerman, Ivan Vidav, Stane Križanič, Črt Župančič, Anton Kuhelj, Lado Kosta, Miklavž Grabnar, Andrej O. Župančič, Jurij Zalokar, Anton Trstenjak in Franc Bučar.

V zbirki duhovnih knjig pri isti založbi je nedvomno največji dogodek izid **Leksikona duhovnosti**, ki ga je za slovenski svet po že objavljenem svojem italijanskem izvirniku pripravil jezuit Vladimir Truhlar. Knjiga je resnična „knjiga leta“. V slovensko verzijo so vnešena tudi poglavja o duhovnosti pri slovenskih umetnikih in ustvarjalcih. Šest odstavkov iz rokopisa je objavilo tudi lansko Meddobje. O knjigi bomo obširneje pisali, brž ko jo bomo prejeli.

Za 70-letnico pesnika, pisatelja in esejista **Edvarda Kocbeka** je celjska Mohorjeva izdala v knjižni obliki njegove izbrane eseje, ki jih je jubilat zadnja leta pred vojno, po krizi v Domu in svetu objavljala v reviji Dejanje, katere urednik in mentor je bil. Uvodno besedo v knjigo je napisal pesnikov pesniški sodrug iz časov Križa na gori prof. France Vodnik.

Pri Goriški Mohorjevi družbi je izšel že za lansko knjižno hero obljubljeni 1. snopič **Primorskega biografskega leksikona**, pomembna knjiga, ki bo nedvomno izpolnila obično vrzel v poznanju kulturne dejavnosti in ustvarjalcev slovenske tvernosti na Primorskem in Goriškem.

Celovška Mohorjeva družba pa ob rednih knjigah priporoča tudi **Družinsko sv. pismo** (1. del), ki ga je sestavil dr. J. Rupnik in je izredno primerna knjiga za duhovno krepčilo v sleherni slovenski družini, pa **Pratiko za leto 1975**, publikacija, ki prijetno spomni na razsežno tradicijo slovenskega pratikarstva še iz Vodnikovih dni sem.

ŠE DRUGE

Pesnik in esejist **Bert Pribac** – daljši esej o njegovi pesniški zbirki V kljunu golobice smo natisnili v lanskem novembrsko-decembrski številki Glasa – je, kot je povedal v razgovoru s pisateljem Levom Detelo, tudi samostojen založnik. V zbirki **Pesniška uresničevanja** je za knjigo V kljunu golobice izdal kot 2. zvezek **Leva Detele pesniško fantazijo** **Legende o vrhovodcih in mesečnikih**. Iz Detelove

knjižice (obsega 20 pesmi, ki jih je popestril s posrečenimi črti Bert Pribac) v ilustracijo v ponatisu objavljamo pesem **Problem branja**.

Stare knjige skrivajo slike mesečnikov in vrhovodcev.
Pod sivimi pečinami rezgetajo konji brez povodcev.
Zbledela črke rišejo pasti v čas,
zgroziš se, senca ti polzi čez obraz.
Potem spet listaš knjige in strmiš.
Na stoti strani blaznega mesečnika prebudiš.
V temini sobe zdaj preži izza zaves,
v oknu sije luna skozi pokopališke ciprese.
Pradavni kriki groze te obiskujejo,
obglavljeni čarovniki iz knjig zarote kujejo,
morilski mesečniki brlzigajo v polmraku
in vrhovodci z noži te čakajo ob vsakem koraku.
Iz skrivnostnih strani knjige veje strup.
Polašča se te bivanjski obup.
Kričiš, poklekaš, padaš kot zaklet na tla,
iz blazne knjige se ti božji mesečnik smehlja.

Pri mariborski založbi Obzorja so izšle v knjigi zbrane novele in črtice tržaškega pisatelja **Borisa Pahorja** z naslovom **Varno naročje**. Uvodno študijo v Pahorjevo beletristiko je prispeval Joža Mahnič. O knjigi bomo več pisali, ko jo prejmemo.

Vredna nova knjiga je tudi pesniška zbirka **Stanka Janežiča**, prva leta sodelavca Meddobja, pozneje tržaškega Mostu in Mladike, zdaj pa dušebrižnika v domovini. Zbirka nosi prikupen naslov **Iz oči v oči**. Izšla je pri Mohorjevi v Celju.

V tržaško-koprski zbirki **Pesniški listi** je izšel zvezek pesmi **Edvarda Kocbeka**. Medtem ko uradna Slovenija o pesniku vneto molči – razen s paviliovsko zaježenimi izpadi v sobotni prilogi ljubljanskega Dela v Dnevniku Jožeta Javorška (njega dni največjega zagovornika Kocbekovega parnasovstva in politike) – se je zamejstvo spomnilo pesnikovega jubileja in svobodnemu svetu posredovalo zbirko njegovih pesmi. K vsemu se pripravljala tudi italijanski prevod Kocbekovega medvojnega kronistično-esejističnega dnevnika **Tovarišija**, medtem ko je pariška revija **Esprit** za pisateljev življenjski jubilej natisnila prevod nekaterih odlomkov njegove beletristike, ki jih je z lepim esejem pospremil pisatelj **Boris Pahor**.

DAROVI

N. N., Villa Ballester, Argentina, 50 pesov
N. N., Argentina, 32,75 pesov
gdč. Renata Sušnik, Argentina, 13 pesov
N. N., Mendoza, Argentina, 100 pesov
N. N., Nemčija, 100 nemških mark
Simon Rajer, Argentina, 45 pesov
Jožef Mikelj, Argentina, 30 pesov
duhovnik N. N., Argentina, 500 pesov
akad. slikarka Bara Remec, Argentina, 200 pesov
dr. Karel Vojska, Švica, 4,50 dolarjev

podporna članarina

Simon Rajer, Argentina, 200 pesov
duhovnik Boris Koman, Argentina, 300 pesov
dr. Karel Vojska, Švica, 50 dolarjev

Kdor želi imeti v svoji knjižnici **roman**

BREZDOMCI

ki ga je kot svoje prvo novelistično delo že pred leti napisal

FRANK F. BUKVIČ

knjigo lahko kupi pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu (tudi v dušnopastirski pisarni); prodajna ceha je 70 pesov. – Lahko jo pa naroči tudi pri pisatelju samem v ZDA po ceni 5 dolarjev.

važno sporočilo

uredništvo GLASA vabi in prosi vsa uredništva periodičnih listov, revij in drugih tiskov, pa tudi vse založbe, ki svoje publikacije pošiljajo v zameno za naš list in revijo, da svoje pošiljke naslavljajo poslej le na naslov urednika GLASA: – Zapiola 1723, I D, Buenos Aires, Argentina – Prejem izmenjanih tiskov bomo poslej sproti potrdili v Glasu, pri revijah tudi z navedbo vsebine; pri knjigah pa bomo poskrbeli za kritično oceno.

uredništvo GLASA

CORREO ARGENTINO Suc. 6 y 7 (B)	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1209421

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvanaestkrat na leto. Ureja ga Nikola Jeločnik, Zapiola 1723, I D, Buenos Aires, Argentina. Tiska ga Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. * Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción Cultural Eslovana), Valentín Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. * Za podpisane članke odgovarja avtor.